

VU Research Portal

Elusive Tactics

Berckmoes, L.H.

2014

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Berckmoes, L. H. (2014). *Elusive Tactics: Urban Youth Navigating the Aftermath of War in Burundi*. [PhD-Thesis - Research and graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

NEDERLANDSE SAMENVATTING

SCHIJNBEGEVINGEN: HOE JONGEREN HUN WEG VINDEN IN NAOORLOGS BURUNDI

In deze etnografische studie onderzoek ik de sociale genese van oorlog en vrede in Burundi. De focus is op alledaagse patronen van classificeren en identificeren door jongeren in de noordelijke buitenwijken van Bujumbura. Ik kijk daarbij naar hoe jonge mannen en vrouwen omgaan met heel onzekere vooruitzichten voor geweld en uitsluiting; tekenend voor het dagelijks leven in naoorlogs Burundi. De studie draagt zo bij aan inzicht in de wijze waarop sociale actie in precaire omstandigheden vormkrijgt en in hoe 'gewone mensen' – in deze studie, jongeren – bijdragen aan het hervinden van vrede.

Het proefschrift bestaat uit zes hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk beschrijft de methodologie en theorie die aan de basis van deze studie liggen. De onduidelijkheid van de context heeft invloed op onderzoeksgegevens en veldwerkrelaties. Als antwoord hierop en om nog in wording zijnde trends te kunnen onderzoeken, stel ik een focus op het hier en nu voor en pleit ik voor een antropologie met een open-einde. Ik reflecteer ook op gangbare antropologische theorieën over oorlog en vrede als processen gevormd en gemitigeerd door sociale actie, over jongeren als sleutelfiguren in vredesprocessen en over tactische wijzen van handelen. Deze laatsten komen veel voor in omstandigheden die worden gekenmerkt door onzekerheid, onveiligheid en schokken.

Het tweede hoofdstuk geeft een historische achtergrond van de huidige situatie van 'geen oorlog, geen vrede'. In het hoofdstuk laat ik zien dat politieke processen in Burundi zijn ingebed in regionale en mondiale machtsstrijd en dat in het recente verleden een systeem is ontstaan met geweld en uitsluiting als sturende mechanismen. Ook tekenend voor dit systeem waren het belang van regionale en etnische identiteitscategorieën en de sterk verticaal gestructureerde verbanden tussen de heersende elite en de 'gewone mensen'. De Burundese geschiedschrijving is beperkt, vaak eenzijdig en zeer gepolitiseerd. Maar de betwiste aard van de geschiedenis zelf lijkt ook steeds meer te worden ingezet als middel om waarheid, macht en straffeloosheid te bevechten.

De hoofdstukken 3, 4 en 5 bevatten mijn belangrijkste empirische bevindingen over de manieren waarop jongeren omgaan met onzekerheid, onveiligheid en schokken in hun omgeving. In hoofdstuk 3 betoog ik dat jongeren anderen 'categoriseren' op basis van de wijk waarin ze wonen om vat te krijgen op hun omgeving en om zich voor te bereiden tegen sluimerend gevaar. Dit lijkt ook te leiden tot een 'standardiseren' van verschillen tussen bewoners van verschillende wijken. De opkomende categorieën zijn sterk gebaseerd op categorieën en ervaringen uit de oorlogstijd en staan hiërarchisch ten opzichte van elkaar. Hoewel jongeren de veronderstellingen regelmatig betwisten,

hebben genoemde categoriën ook de potentie te dienen als ‘plattegrond’ in nieuwe processen van uitsluiting.

Hoofdstuk 4 kijkt naar de wijze waarop jongeren de onzekerheid over de betekenis van etnische en andere identiteitscategorïen navigeren. Identificatiepraktijken worden vaak gezien als voortekenen van geweld. Niet de categorieën zelf maar het gebruik ervan wordt betwist en gevreesd, en zorgt voor zorgen over een verborgen realiteit. Veel beschermende maatregelen die mensen nemen, zijn erop gericht moeilijk te definiëren te zijn. Deze leiden tot tegenstrijdige verhalen die het bestaan van een verborgen en mogelijk verraderlijke realiteit lijken te bevestigen. Maar de ruimte die het ‘nog niet gedefinieerde’ creëert, helpt ook om voorstelling te geven aan een alternatieve, meer vreedzame toekomst. Ik betoog dat emoties als hoop en angst hier sterk van invloed zijn op de opkomende patronen van handelen die bij de jongeren te zien zijn.

Hoofdstuk 5 kijkt naar de politieke participatie met het oog op hoe jongeren zich voorbereiden voor de toekomst. Ik laat zien dat de ‘crisis dynamiek’ in Burundi, die wordt gekenmerkt door periodes van relatieve stabiliteit afgewisselend met spanningen, invloed heeft op hoe jongeren zich tot de politiek verhouden. In periodes van relatieve stabiliteit lijken jongeren meer geneigd zich te concentreren op zichzelf. Ze proberen hun kennis en vaardigheden te verbeteren en ze onthouden zich van eenduidige (politieke) keuzes. Door zich te richten op veelzijdigheid, doorzettingsvermogen en geduld proberen ze verbetering van de situatie van henzelf en hun omgeving mogelijk te maken. In periodes van onrust wordt de ruimte hiervoor drastisch beperkt. Veel jongeren voelen zich gedwongen om eenduidige keuzes te maken en hun exclusieve, politieke loyaliteit kenbaar te maken. Dit is ook een kans om zich te onderscheiden van anderen en iets te bereiken. Maar jongeren moeten hierbij rekening houden met zowel de nabije als verre, moeilijk te voorspellen toekomst. Hun keuzes en acties beloven een stapelwerking: de ruimte om buiten of tegen machtstructuren in te opereren lijkt steeds kleiner te worden – voor henzelf, voor hun omgeving en voor volgende generaties.

Het laatste hoofdstuk geeft een samenvatting van mijn bevindingen met het oog op de bijdrage aan antropologische theorievorming over patronen van handelen en effecten voor vrede. Ik beargumenteer dat sommige handelingen erop gericht zijn veelzijdig en flexibel te worden en, bijna letterlijk, om ongreepbaar te blijven. Deze tactieken kunnen beschermend werken, het geloof in positieve verandering bevorderen, en ze helpen heersende aannames over kennis en macht ter discussie te stellen. Maar deze ‘schijnbewegingen’ (*elusive tactics*) versterken ook het wantrouwen binnen sociale relaties. Bij zoveel onzekerheid blijven schokkende gebeurtenissen en verraad denkbaar.